

El maoisme a Balears fou producte de la peculiar transició illenca, i quedà marcat per l'extremada radicalitat de plantejaments utòpics.

Text d'Antoni Marimon i Riutort.

Molts i radicals, el maoisme a les Illes Balears

A les Illes Balears, el maoisme va influir en un important segment de l'oposició antifranquista, però cal fer una precisió prèvia. En el cas illenc, s'ha de tenir present el caràcter minoritari i tardà de la lluita antifranquista. Això s'explica, entre d'altres factors, per tres eixos. Primer, la relativa feblesa de l'esquerra durant la República. Cal recordar que el Front Popular només va guanyar als municipis de Calvià i Formentera. Segon, l'extrema brutalitat de la repressió conservadora-feixista a Mallorca i Eivissa el 1936 i a Menorca el 1939. I, tercer, la decadència de la indústria, l'extraordinari creixement econòmic provocat per l'auge del turisme a partir de la segona meitat dels anys cinquanta i l'escàs desenvolupament cultural, palès en la manca d'universitat pròpia.

ren diverses organitzacions marxistes-leninistes de tipus revolucionari més o manco influïdes pels postulats del maoisme i enfrontats amb el PCE i a la via del comunisme representada per l'URSS. Per últim, també existiren alguns grups àcrates i trotskistes.

A Mallorca i Menorca, els primers nuclis, molt petits, de l'extrema esquerra maoista aparegueren a l'inici dels anys setanta, encara en la més estricta clandestinitat. En molts de casos, la influència i la vinculació a Barcelona foren determinants, tot i que sempre es va tractar d'organitzacions d'àmbit estatal.

Les sigles. Entre el 1969 i el 1972 s'organitzà a Palma un grup que s'incorporà a l'Organització Comunista d'Espanya-Bandera Roja. Bona part

D'altra banda, els ritmes i circumstàncies de cada illa eren diferents, destacant Menorca per un major pes de l'esquerra, una notable indústria i un millor nivell cultural, i Eivissa per exactament tot el contrari.

Antifranquisme. Com pertot arreu, en el si de l'oposició antifranquista podem distingir un vessant cultural, un vessant social i un d'estrictament polític, tot i que estaven estretament vinculats i s'alimentaven els uns als altres.

En l'oposició política, el PCE (Partit Comunista d'Espanya) fou el partit més important i l'únic que mantingué un fil de continuïtat amb el passat, si bé coexistí en alguns moments amb grups democratacristians i carlins i, ja al començament dels anys setanta, amb diversos grups socialistes i nacionalistes. En aquella època també aparegue-

dels seus membres procedien d'un sector de l'Església catòlica que s'havia introduït en el món de l'hoteleria i s'havia anat radicalitzant socialment a mesura que comprovaven l'elevat grau d'explotació obrera. Aquest nucli participà en el primer conflicte important entre treballadors i patronal en el sector turístic (1974). Poc després, s'incorporà al PCE, però d'una manera efímera, ja que el 1976 bona part dels seus membres impulsaren la creació d'un partit socialista i nacionalista, el Partit Socialista de les Illes (PSI).

Cap al 1973, aparegué a Mallorca el Partit del Treball d'Espanya (PTE), el partit que més s'identificà amb la línia del Partit Comunista Xinès. Fou membre de totes les instàncies unitàries de l'oposició i assolí implantar-se a Menorca, on absorbí un grup del Partit Comunista d'Unificació (1976) i tengué

Primera portada del periòdic *Nostra Paraula*, òrgan del Partit Comunista d'Espanya a les Illes Balears des de la legalització del partit, l'any 1977.

Els primers nuclis maoistes a Balears apareixen a l'inici dels anys setanta. Són grups de l'extrema esquerra, molt petits, encara en la més estricta clandestinitat. En molts casos, la influència i la vinculació a Barcelona foren determinants, tot i que sempre es va tractar d'organitzacions d'àmbit estatal

un representant a l'efímera Assemblea Autònoma de Menorca (1977). Sindicalment, constituí una tendència en el si de les CCOO fins que, cap al 1977, impulsà la Confederació de Sindicats Unitaris de Treballadors (CSUT), que obtengué vuitanta delegats a Balears en els comicis sindicals del 1978. En un context de progressiva moderació, es fusionà el 1979 amb l'Organització Revolucionària de Treballadors (ORT), present molt minoritàriament a Mallorca i Menorca. El PTE disposà així mateix d'unes joventuts, la Jove Guàrdia Roja.

També devers el 1973, s'implantà a Mallorca el PCE (i), Partit Comunista d'Espanya (internacional), de caire extremadament radical. Convocà algunes manifestacions i impulsà el sindicat Confederació Obrera Assembleària, l'Assemblea d'Aturats, els Grups Anticolonialistes Balears (GAB) i una Associació d'Amistat amb el Poble Sahauf. L'octubre del 1978 la policia detingué el comitè de Palma i el partit restà desarticulat a Mallorca.

Sempre dins l'àmbit minoritari propi de l'esquerra revolucionària, és probable que l'Organització d'Esquerra Comunista d'Espanya (OECE) fos la més arrelada a Mallorca. La seva ideologia pretenia ésser una síntesi dels principals teòrics comunistes, des de Marx a Mao, passant per Trotski i Gramsci, entre altres, i, en ocasions, es definia com a "anarco-comunista-maoista" o "comunista-consellista". Aconseguí implantar-se principalment a l'hoteleria, la construcció i l'ensenyament, i impulsà les Plataformes Anticapitalistes, una mena d'embrió de front de masses que funcionà en l'àmbit sindical com a Comissions Obreres Anticapitalistes i en algun barri de Palma com a Comissions de Barri. Geogràficament, l'OECE va tenir una certa implantació a Palma i a les barriades de la Soledat, Son Cladera i Son Rapinya; les viles de Santa Maria i Montuïri; les ciutats d'Inca i de Manacor; i a Menorca, a Maó, Ciutadella i Ferreries. A la capital illenca, aquest partit impulsà diverses mobilitzacions dels treballadors de l'hoteleria. Disposà d'una organització juvenil, les Joventuts d'Esquerra Comunista, que

aviat s'orientaren cap al nacionalisme. Edità diverses revistes, entre les quals destacà *Democràcia Proletària* (1976-1977), una publicació semiclandestina que assolí una certa qualitat.

El novembre del 1977 l'OECE passà a dir-se OEC, i inicià un llarg procés de fusió amb el Moviment Comunista, en el transcurs del qual desaparegué. Durant un cert temps (de desembre del 1978 a la fi del 1979) funcionaren com a MCI-OEC (Moviment Comunista de les Illes-Organització d'Esquerra Comunista), però només subsistí l'MCI. Aquesta fusió-absorció fou rebutjada per un sector important de l'OEC, i alguns militants constituïren el Col·lectiu Socialista i Nacionalista. Aquest grup es fusionà amb el Partit Socialista de Mallorca (PSM), l'hereu del Partit Socialista de les Illes (PSI), a la fi del 1978. Les tensions entre nacionalistes d'esquerres moderats i radicals esclataren aviat i el 1980 el grup s'escindí i constituí l'efímer Esquerra Mallorca.

Pel que fa al Moviment Comunista d'Espanya, s'havia implantat a Palma el 1976 mitjançant la fusió amb el Grup de Formació Marxista-Leninista, existent des del 1975. Formà part de l'Assemblea de Mallorca, desenvolupà una certa tasca sindical en el si de CCOO i impulsà el moviment feminista.

També va tenir una certa implantació a Mallorca el Partit Comunista d'Espanya (marxista-leninista) (PCE (ml)). Des de l'inici dels anys setanta tengué alguns militants i el 1982 arribà a presentar una candidatura al Congrés per Balears. Cap al 1986 pràcticament desaparegué, però encara el 1990 s'incorporà a aquest partit l'Organització Comunista Balear (OCB), un grup escindit del prosoviètic Partit dels Comunistes de Balears. Tanmateix, l'hora del marxisme-leninisme-maoisme ja havia passat i aquesta organització es va dissoldre poc després.

Durant els primers anys de la transició, el frenètic activisme d'aquests grups, la incertesa provocada pel canvi de règim, la proliferació exagerada de sigles i la manca d'arrelament de totes les organitzacions en general foren alguns dels factors que varen permetre alimentar la utopia d'una extrema es-

guerra revolucionària. Els primers comicis democràtics, el juny de 1977, van ser una autèntica guerra d'aigua freda i provocaren, de fet, la desfeta dels partits més importants.

A més, convé recordar que, aleshores, aquests partits encara eren il·legals. Així, l'OEC es va haver de presentar com a Front de Treballadors de les Illes i el PTE sota les sigles Front Democràtic d'Esquerres i recolliren, respectivament, tan sols el 0,40% i el 0,59% dels vots. En els comicis a Corts del 1979 es presentaren a les Balears el Partit del Treball de les Illes (PTI), l'ORT, l'MCI-OEC i un Partit Comunista del Treball (PCT) que no tenia cap implantació a les Illes. Tots plegats només reuniren l'1,75% dels sufragis. A les eleccions locals d'aquell mateix any els tres primers partits abans esmentats presentaren algunes candidatures, però els resultats foren igualment dolents i només el PTI assolí un regidor en el petitíssim municipi de Deià, a la costa nord de Mallorca.

Pel que fa als comicis preautonòmics (1979), l'MCI-OEC es presentà a Mallorca i el PTI a Menorca. A la Balear major, a més, el PSM rebé un cert suport del PTI i de l'ORT. Tots aquests partits desaparegueren del mapa electoral en els anys vuitanta, si bé encara s'hi podien trobar algunes candidatures afins com la de l'esmentat PCE (ml) o la de la Unificació Comunista d'Espanya, que es presentà sense la més mínima implantació. En els anys noranta, la desaparició de l'esquerra revolucionària fou completa.

Un dels aspectes més interessants de la curta però intensa vida de les organitzacions marxistes-leninistes-maoistes fou la seva evolució respecte a la qüestió nacional. En els inicis, aplicaven a les Balears les teories més vulgars dels marxisme i rebutjaven qualsevol tipus de nacionalisme. Tanmateix, aviat evolucionaren i, per exemple, catalanitzaren i adaptaren el seu nom a la realitat illenca. Igual que l'Organització d'Esquerra Comunista d'Espanya (OECE) de colp va ser Organització d'Esquerra Comunista (OEC), el Moviment Comunista d'Espanya (MCE) passà a ser Moviment Comunista de les

L'ESQUERRA MALLORQUINA I EL FRANQUISME

Illes (MCI), i el Partit del Treball d'Espanya (PTE), Partit del Treball de les Illes (PTI). Amb tot, els ritmes i el grau de conscienciació nacional foren ben diferents i, en el si de l'Assemblea Democràtica de Mallorca (1976-1977), l'MCI féu costat a les actituds més nacionalistes mentre que el PTE donava suport a les estatalistes. En canvi, el 31 de desembre del 1978, quan el PSM impulsà la celebració a Palma d'una "diada nacional", s'hi adheriren tant l'MCI-OEC com el PTI.

Esment a part, però, es mereix l'episodi, ben peculiar, dels Grups Anticolonialistes Balears (GAB), impulsats pel PC (i), un partit que no rebutjà la lluita armada i que donà suport al nacionalisme més radical del País Basc i les Canàries. Aquests GAB, actius entre 1977 i 1979, rebutjaven tant la "dominació colonial" espanyola com la "burguesia catalana" i propugnaven la independència de les Balears.

En conjunt, l'esquerra revolucionària, més enllà del seu sectarisme i extremat utopisme, afavorí el pluralisme polític i ideològic i impulsà de manera decidida el sindicalisme, el moviment veïnal i, en alguns casos, el nacionalisme cultural i polític. A més, almenys a Mallorca i Menorca, constituí una autèntica pedrera, d'on sortiran alguns dels dirigents posteriors més importants del món polític, cultural i sindical.

El març del 1977 es va constituir el Sindicat de la Construcció de Comissions Obreres a les Illes Balears.

L'empenta tradicional dels vells comunistes peninsulars i l'aparició nítida de CC OO ja havien estat la causa, el mes abans, d'una vaga que durà gairebé vint dies i que involucrà en la protesta 10.000 picapedrers i manobres.